

नेपाल सरकार
शिक्षक सेवा आयोग
शिक्षकको २५% आन्तरिक प्रतियोगितात्मक बढुवाको लिखित परीक्षाको परिमार्जित पाठ्यक्रम, २०७३

तह : निम्नमाध्यमिक
श्रेणी : प्रथम

१. नेपालको राष्ट्रिय शिक्षा प्रणाली

- १.१. शिक्षा मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरू (विभागीय कार्यालयहरू, क्षेत्रीय शिक्षा निर्देशनालय र जिल्ला शिक्षा कार्यालय) को सङ्गठन संरचना तथा कार्यहरू
- १.२. शिक्षक सेवा आयोगको सङ्गठनात्मक कार्यहरू
- १.३. राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०६३ (परिमार्जन २०७१ सहित) र स्थानीय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७१
- १.४. शिक्षाका राष्ट्रिय उद्देश्य र तहगत सक्षमताहरू (आधारभूत तहको मात्र)
- १.५. नेपालका विभिन्न शिक्षा आयोग तथा समितिका प्रतिवेदनहरू : २०११, २०२८, २०४९, २०५५, २०५८ (प्राथमिक शिक्षा, निम्नमाध्यमिक शिक्षा र अनौपचारिक शिक्षा सम्बन्धी मात्र)
- १.६. चालू आवधिक योजनामा शिक्षाको नीति र कार्यक्रम
- १.७. शिक्षाक्षेत्रका परियोजना तथा कार्यक्रमहरू : सबैका लागि शिक्षा राष्ट्रिय कार्ययोजना, शिक्षक शिक्षा आयोजना, विद्यालय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम
- १.८. चालू आर्थिक वर्षको बजेट र नीति तथा कार्यक्रममा शिक्षा
- १.९. अनौपचारिक शिक्षा नीति

२. शिक्षा सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्था

- २.१. नेपालको संविधान : मौलिक हक, राज्यका नीतिहरू (शिक्षासँग सम्बन्धित मात्र), व्यवस्थापिका, कार्यपालिका, न्यायपालिका, राज्यको संरचना र राज्यशक्तिको बाँडफाँड
- २.२. शिक्षा ऐन, २०२८ (संशोधनसहित) र शिक्षा नियमावली, २०५९ (संशोधनसहित)
- २.३. शिक्षक सेवा आयोग नियमावली, २०५७ (संशोधनसहित)
- २.४. प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् ऐन, २०४५
- २.५. स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ (शिक्षासँग सम्बन्धित मात्र)

३. विद्यालय समुदाय सम्बन्ध

- ३.१. विद्यालयको विकासमा समुदायको सहभागिता
- ३.२. समुदायको विकासमा विद्यालयको भूमिका
- ३.३. विद्यालय/सामुदाय सम्बन्धका संयन्त्रहरू : शिक्षक अभिभावक सङ्घ (PTA), विद्यालय व्यवस्थापन समिति, गाउँ शिक्षा समिति
- ३.४. शैक्षिक सुधारका लागि विद्यालय, अभिभावक र शिक्षक सम्बन्ध
- ३.५. शैक्षिक विकासमा राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सङ्घ संस्थाहरूको भूमिका : गैरसरकारी संस्था, सामुदायिक संस्था, युनेस्को, युनिसेफ
- ३.६. विद्यालयको सामाजिक परीक्षण
- ३.७. सहकार्य, साभेदारी र सञ्जालीकरण
- ३.८. सङ्कट व्यवस्थापन र द्वन्द्व व्यवस्थापनमा शिक्षकको भूमिका

४. शैक्षिक योजना तथा व्यवस्थापन

- ४.१. शैक्षिक व्यवस्थापन : अवधारणा, कार्य र सिद्धान्तहरू
- ४.२. शैक्षिक योजनाका उपागमहरू : सामाजिक माग, लागत प्रतिफल, जनशक्ति आवश्यकता प्रणाली, अवशिष्ट
- ४.३. नेपालका शैक्षिक योजनाहरू : विद्यालय सुधार योजना र गाउँ शिक्षा योजना
- ४.४. शैक्षिक योजनामा सामाजिक न्याय र समावेशीकरण
- ४.५. शैक्षिक सूचना व्यवस्थापन प्रणाली : परिचय, Flash Reporting System, समस्या र सुझावहरू

५. कक्षाकोठा व्यवस्थापन तथा शैक्षणिक योजना

- ५.१. कक्षाकोठा व्यवस्थापन : अवधारणा, विद्यमान अवस्था, समस्या र समाधान
- ५.२. कक्षाकोठामा भौतिक तथा शैक्षणिक सामग्रीको व्यवस्थापन र कक्षा सजावट
- ५.३. कक्षाकोठामा मनोवैज्ञानिक व्यवस्थापन
- ५.४. विविधता व्यवस्थापन : भाषिक, सामाजिक, सिकाइ क्षमता, बौद्धिकता, शारीरिक/मानसिक अवस्था

- ५.५. शैक्षणिक योजना : वार्षिक कार्यतालिका, वार्षिक पाठयोजना, दैनिक पाठयोजना र शैक्षणिक योजनामा नवप्रवर्तन
- ५.६. अतिरिक्त कार्यकलापको योजना र व्यवस्थापन
- ५.७. प्रयोगशाला र पुस्तकालय व्यवस्थापन
- ५.८. कक्षाकोठा व्यवस्थापनमा विद्यार्थी परिचालन

६. बालमनोविज्ञान तथा सिकाइ

- ६.१. शैक्षणिक प्रक्रियामा बालविकासको उपयोग (पूर्व बाल्यावस्था, उत्तर बाल्यावस्था र यौवनावस्था)
- ६.२. सिकारुको सिकाइमा प्रभाव पार्ने तत्वहरू
- ६.३. उत्प्रेरणाका सिद्धान्तहरू र विद्यार्थीहरूमा उत्प्रेरणा जगाउने उपायहरू
- ६.४. पृष्ठपोषण, पूर्वलको प्रयोग
- ६.५. सिकाइमा निर्माणवाद र व्यवहारवादको प्रयोग
- ६.६. बालमैत्री विद्यालय : अवधारणा, मापदण्ड र सूचकहरू
- ६.७. बालअधिकार संरक्षणका लागि गरिएका राष्ट्रिय प्रयासहरू
- ६.८. बाल अधिकार महासन्धि, १९८९ (शिक्षासँग सम्बन्धित मात्र)

७. पाठ्यक्रम तथा पाठ्यसामग्री

- ७.१. विद्यालयको पाठ्यक्रम अध्ययन तथा विश्लेषण (प्राथमिक र निम्नमाध्यमिक तहको मात्र)
- ७.२. विद्यमान पाठ्यपुस्तकको समीक्षा (निम्नमाध्यमिक तहको मात्र)
- ७.३. पाठ्यपुस्तकविना पाठ्यक्रममा आधारित शिक्षण
- ७.४. बहुपाठ्यपुस्तक : अवधारणा, अभ्यास र भावी दिशा
- ७.५. शिक्षक निर्देशिकाको प्रयोग
- ७.६. शिक्षणका लागि सन्दर्भ र स्रोत सामग्रीहरूको प्रयोग
- ७.७. पाठ्यक्रम कार्यान्वयनमा शिक्षकको भूमिका
- ७.८. स्थानीय पाठ्यक्रम : निर्माण प्रक्रिया, विद्यमान अभ्यास, समस्या र सम्भावना
- ७.९. विद्युतीय पुस्तक र पुस्तकालयको प्रयोग (use of e-book and e-library)

८. शिक्षामा नवीनतम चिन्तन

- ८.१. समावेशी शिक्षा
- ८.२. मानव अधिकारमा आधारित शिक्षा
- ८.३. शिक्षामा लैङ्गिक समता
- ८.४. खुला तथा दूर शिक्षा
- ८.५. सूचना तथा सञ्चार प्रविधि शिक्षा
- ८.६. प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा
- ८.७. विशेष आवश्यकता शिक्षा
- ८.८. अनौपचारिक शिक्षा

९. शिक्षाका समसामयिक मुद्दाहरू

- ९.१. लोकतन्त्र र शिक्षा
- ९.२. विपद् व्यवस्थापन र शिक्षा
- ९.३. नागरिक शिक्षा
- ९.४. नैतिक शिक्षा
- ९.५. अभिभावक शिक्षा
- ९.६. दिगो विकासका लागि शिक्षा
- ९.७. शान्ति शिक्षा
- ९.८. जीवनोपयोगी सिप (life skill) र सामान्य व्यावसायिक सिप (soft skills)
- ९.९. बहुभाषिक शिक्षा

१०. शिक्षक व्यवस्थापन तथा पेसागत विकास

- १०.१. शिक्षक व्यवस्थापनका विविध पक्षहरू
- १०.२. शिक्षक व्यवस्थापनमा देखिएका समस्या र समाधानका उपायहरू
- १०.३. अध्यापन अनुमतिपत्र : अवधारणा, औचित्य, विद्यमान अवस्था, भावी दिशा
- १०.४. शिक्षकको पेसागत विकासका अवयवहरू र तिनको उपयोग
- १०.५. शैक्षणिक सुपरिवेक्षण : अवधारणा, प्रक्रिया, प्रकार र उपयोग
- १०.६. शिक्षकको पेसागत उत्तरदायित्व
- १०.७. विद्यालय नेतृत्व विकास : अवधारणा, प्रकार र छनौटका आधारहरू

- १०.८. शिक्षकको पेसागत विकासमा सामाजिक सञ्जाल (social network) को प्रयोग
 १०.९. गुणस्तरीय शिक्षा प्रवर्द्धनमा शिक्षकको पेसागत सङ्घ संस्थाको भूमिका

११. शैक्षणिक प्रक्रिया

- ११.१. बालकेन्द्रित शिक्षण प्रक्रिया : अवस्था, समस्या र सम्भावनाहरू
 ११.२. शिक्षण विधिको छनौटका आधारहरू र तिनको प्रयोग
 ११.३. समालोचनात्मक चिन्तन : ABC (Anticipation, Building knowledge and Consolidation) Framework को प्रयोग, रणनीतिहरू
 ११.४. सिकाइ उपलब्धि सुधारका रणनीतिहरू
 ११.५. विद्यार्थी उपलब्धि सुधार योजना निर्माण र कार्यान्वयन
 ११.६. उपचारात्मक शिक्षण : विद्यमान अवस्था र भावी दिशा
 ११.७. शैक्षणिक सामग्री निर्माण, सङ्कलन र प्रयोग
 ११.८. कक्षा शिक्षण तथा सिकाइमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोग

१२. परीक्षा तथा मूल्याङ्कन

- १२.१. निर्माणात्मक र निर्णयात्मक मूल्याङ्कनको साधनको निर्माण/प्रयोग
 १२.२. प्रश्नपत्र र उत्तरकुञ्जका निर्माण
 १२.३. प्रश्न विश्लेषण र नतिजा विश्लेषण
 १२.४. परीक्षा बाहेकका मूल्याङ्कनका तरिकाहरूको प्रयोग : अवलोकन, विद्यार्थी पोर्टफोलियो, चेकलिष्ट र श्रेणीमापन
 १२.५. निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणाली : विद्यमान अभ्यास, समस्या र समाधानका उपायहरू
 १२.६. मूल्याङ्कन प्रक्रियामा विशिष्टीकरण तालिकाको प्रयोग
 १२.७. मूल्याङ्कनसाधनको रूपमा रुब्रिक्स (rubrics) : निर्माण र प्रयोग
 १२.८. अक्षराङ्कन (letter grading) प्रणाली : परिचय, महत्त्व, अभ्यास र भावी दिशा
 १२.९. नेपालमा विद्यार्थी मूल्याङ्कनमा देखिएका समस्या र समाधानका उपायहरू
 १२.१०. परीक्षणको विश्वसनीयता

१३. अनुसन्धान तथा विकास

- १३.१. अनुसन्धान : उद्देश्य, महत्त्व, प्रकार र प्रयोग
 १३.२. नेपालका प्रमुख शैक्षिक अनुसन्धानका नतिजाहरूको व्यवहारिक उपयोगको अवस्था
 १३.३. कार्यमूलक अनुसन्धान र अन्य अनुसन्धानबीच तुलनात्मक अध्ययन
 १३.४. कार्यमूलक अनुसन्धान : प्रक्रिया, प्रस्तावना, प्रतिवेदन र उपादेयता
 १३.५. घटना/मामला अध्ययन र कार्यमूलक अनुसन्धानबीच अन्तरसम्बन्ध
 १३.६. शिक्षण सिकाइमा सुधारका लागि कक्षाकोठा अनुसन्धानको योगदान

नेपाल सरकार
शिक्षक सेवा आयोग

शिक्षकको २५% आन्तरिक प्रतियोगितात्मक बढुवाको लिखित परीक्षाको परिमार्जित पाठ्यक्रम, २०७३

तह : निम्नमाध्यमिक

श्रेणी : द्वितीय

१. नेपालको राष्ट्रिय शिक्षा प्रणाली

- १.१. शिक्षा मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरू (शिक्षा विभाग, शैक्षिक जनशक्ति विकास केन्द्र, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, क्षेत्रीय शिक्षा निर्देशनालय र जिल्ला शिक्षा कार्यालय) को सङ्गठन संरचना तथा कार्यहरू
- १.२. शिक्षक सेवा आयोगको सङ्गठनात्मक कार्यहरू
- १.३. राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०६३ (परिमार्जन २०७१ सहित) र स्थानीय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७१
- १.४. शिक्षाका राष्ट्रिय उद्देश्य र तहगत सक्षमताहरू (आधारभूत तहको मात्र)
- १.५. नेपालका विभिन्न शिक्षा आयोग तथा समितिका प्रतिवेदनहरू : २०११, २०२८, २०४९, २०५५, २०५८ (प्राथमिक शिक्षा र निम्नमाध्यमिक शिक्षा सम्बन्धी मात्र)
- १.६. चालु आवधिक योजनामा शिक्षाको दीर्घकालिन सोच, उद्देश्य, रणनीति र कार्यनीतिहरू
- १.७. शिक्षाक्षेत्रका परियोजना तथा कार्यक्रमहरू : सबैका लागि शिक्षा राष्ट्रिय कार्ययोजना, विद्यालय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम
- १.८. चालू आर्थिक वर्षको बजेटमा शिक्षा

२. शिक्षा सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्था

- २.१. नेपालको संविधान : मौलिक हक, राज्यका नीतिहरू (शिक्षासँग सम्बन्धित मात्र), व्यवस्थापिका, कार्यपालिका, न्यायपालिका
- २.२. शिक्षा ऐन, २०२८ (संशोधनसहित) र शिक्षा नियमावली, २०५९ (संशोधनसहित)
- २.२. शिक्षक सेवा आयोग नियमावली, २०५७ (संशोधनसहित)
- २.३. प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् ऐन, २०४५
- २.४. स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ (शिक्षासँग सम्बन्धित मात्र)

३. विद्यालय समुदाय सम्बन्ध

- ३.१. विद्यालयको विकासमा समुदायको सहभागिता
- ३.२. समुदायको विकासमा विद्यालयको भूमिका
- ३.३. विद्यालय/समुदाय सम्बन्धका संयन्त्रहरू : शिक्षक अभिभावक सङ्घ (PTA), विद्यालय व्यवस्थापन समिति, गाउँ शिक्षा समिति
- ३.४. शैक्षिक विकासमा गैरसरकारी संस्था, सामुदायिक संस्था को भूमिका
- ३.५. विद्यालयको सामाजिक परीक्षण
- ३.६. विद्यालय सञ्जाल निर्माण र प्रयोग
- ३.७. द्वन्द्व व्यवस्थापनमा शिक्षकको भूमिका

४. शैक्षिक योजना तथा व्यवस्थापन

- ४.१. शैक्षिक व्यवस्थापन : अवधारणा र कार्यहरू
- ४.२. शैक्षिक योजना निर्माण प्रक्रिया र आधारहरू
- ४.३. नेपालका शैक्षिक योजनाहरू : विद्यालय सुधार योजना र गाउँ शिक्षा योजना
- ४.४. शैक्षिक योजनामा सामाजिक न्याय र समावेशीकरण
- ४.५. शैक्षिक सूचना व्यवस्थापन प्रणाली : Flash Reporting System को विद्यमान अवस्था

५. कक्षाकोठा व्यवस्थापन तथा शैक्षणिक योजना

- ५.१. कक्षाकोठा व्यवस्थापन : अवधारणा, विद्यमान अवस्था, समस्या र समाधान
- ५.२. कक्षाकोठामा भौतिक तथा शैक्षणिक सामग्रीको व्यवस्थापन र कक्षा सजावट
- ५.३. कक्षाकोठामा मनोवैज्ञानिक व्यवस्थापन
- ५.४. विविधता व्यवस्थापन : भाषिक, सामाजिक, सिकाइ क्षमता र अपाङ्गता
- ५.५. शैक्षणिक योजना : वार्षिक कार्यतालिका, वार्षिक पाठयोजना, दैनिक पाठयोजना र दैनिक पाठयोजना निर्माणमा नवप्रवर्तन
- ५.६. प्रयोगशाला र पुस्तकालय व्यवस्थापन
- ५.७. कक्षाकोठा व्यवस्थापनमा विद्यार्थी परिचालन : जब चार्ट, कक्षाकोठा नियम, सिकाइ सामग्री व्यवस्थापन, कक्षा मनिटर

६. बालमनोविज्ञान तथा सिकाइ

- ६.१. शैक्षणिक प्रक्रियामा बालविकासको उपयोग (पूर्व बाल्यावस्था, उत्तर बाल्यावस्था र यौवनावस्था)
- ६.२. उत्प्रेरणाका सिद्धान्तहरू र विद्यार्थीहरूमा उत्प्रेरणा जगाउने उपायहरू
- ६.३. पृष्ठपोषण, पूर्वबलको प्रयोग
- ६.४. सिकाइमा निर्माणवादको प्रयोग
- ६.५. बालमैत्री विद्यालय : अवधारणा, मापदण्ड र सूचकहरू
- ६.६. बालअधिकार संरक्षणका लागि गरिएका राष्ट्रिय प्रयासहरू
- ६.७. बालक्लव र बालसहभागिता
- ६.८. बाल अधिकार महासन्धि, १९८९ (शिक्षासँग सम्बन्धित मात्र)

७. पाठ्यक्रम तथा पाठ्यसामग्री

- ७.१. विद्यालयको पाठ्यक्रम अध्ययन तथा विश्लेषण (प्राथमिक र निम्नमाध्यमिक तहको मात्र)
- ७.२. विद्यमान पाठ्यपुस्तकको समीक्षा (निम्नमाध्यमिक तहको मात्र)
- ७.३. पाठ्यपुस्तकविना पाठ्यक्रममा आधारित शिक्षण
- ७.४. बहुपाठ्यपुस्तक : अवधारणा, अभ्यास र भावी दिशा
- ७.५. शिक्षक निर्देशिकाको प्रयोग
- ७.६. शिक्षणका लागि सन्दर्भ र स्रोत सामग्रीहरूको प्रयोग
- ७.७. पाठ्यक्रम कार्यान्वयनमा शिक्षकको भूमिका
- ७.८. स्थानीय पाठ्यक्रम : निर्माण प्रक्रिया, विद्यमान अभ्यास, समस्या र सम्भावना
- ७.९. विद्युतीय पुस्तक र पुस्तकालयको प्रयोग (use of e-book and e-library)

८. शिक्षामा नवीनतम चिन्तन

- ८.१. समावेशी शिक्षा
- ८.२. मानव अधिकारमा आधारित शिक्षा
- ८.३. शिक्षामा लैङ्गिक समता
- ८.४. खुला तथा दूर शिक्षा
- ८.५. सूचना तथा सञ्चार प्रविधि शिक्षा
- ८.६. विशेष आवश्यकता शिक्षा
- ८.७. अनौपचारिक शिक्षा

९. शिक्षाका समसामयिक मुद्दाहरू

- ९.१. लोकतन्त्र र शिक्षा
- ९.२. विपद् व्यवस्थापन र शिक्षा
- ९.३. नागरिक शिक्षा
- ९.४. नैतिक शिक्षा
- ९.५. अभिभावक शिक्षा
- ९.६. दिगो विकासका लागि शिक्षा
- ९.७. शान्ति शिक्षा
- ९.८. जीवनोपयोगी सिप (life skill) र सामान्य व्यावसायिक सिप (soft skills)
- ९.९. बहुभाषिक शिक्षा

१०. शिक्षक व्यवस्थापन तथा पेसागत विकास

- १०.१. शिक्षक व्यवस्थापनका विविध पक्षहरू : भर्ना तथा छनौट, बढुवा, सरुवा, वृत्ति विकास र अवकाश
- १०.२. शिक्षक व्यवस्थापनमा देखिएका समस्या र समाधानका उपायहरू
- १०.३. अध्यापन अनुमतिपत्र : अवधारणा, औचित्य, विद्यमान अवस्था, भावी दिशा
- १०.४. शिक्षकको पेसागत विकासका अवयवहरू र तिनको उपयोग
- १०.५. शैक्षणिक सुपरिवेक्षण : अवधारणा, प्रक्रिया, प्रकार र उपयोग
- १०.६. शिक्षकको पेसागत उत्तरदायित्व
- १०.७. विद्यालय नेतृत्व विकास : अवधारणा, प्रकार र छनौटका आधारहरू
- १०.८. शिक्षकको पेसागत विकासमा सामाजिक सञ्जाल (social network) को प्रयोग
- १०.९. गुणस्तरीय शिक्षा प्रवर्द्धनमा शिक्षकको पेसागत सङ्घ संस्थाको भूमिका

११. शैक्षणिक प्रक्रिया

- ११.१. बालकेन्द्रित शिक्षण प्रक्रिया : अवस्था, समस्या र सम्भावनाहरू
- ११.२. शिक्षण विधिको छनौटका आधारहरू र तिनको प्रयोग
- ११.३. समालोचनात्मक चिन्तन : ABC (Anticipation, Building knowledge and Consolidation) Framework को प्रयोग, रणनीतिहरू
- ११.४. सिकाइ उपलब्धि सुधारका रणनीतिहरू
- ११.५. विद्यार्थी उपलब्धि सुधार योजना निर्माण र कार्यान्वयन
- ११.६. उपचारात्मक शिक्षण : विद्यमान अवस्था र भावी दिशा
- ११.७. शैक्षणिक सामग्री निर्माण, सङ्कलन र प्रयोग
- ११.८. कक्षा शिक्षण तथा सिकाइमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोग

१२. परीक्षा तथा मूल्याङ्कन

- १२.१. निर्माणात्मक र निर्णयात्मक मूल्याङ्कनको साधनको निर्माण/प्रयोग
- १२.२. प्रश्नपत्र र उत्तरकुञ्जिका निर्माण
- १२.३. प्रश्न विश्लेषण र नतिजा विश्लेषण
- १२.४. परीक्षा बाहेकका मूल्याङ्कनका तरिकाहरूको प्रयोग : अवलोकन, विद्यार्थी पोर्टफोलियो, चेकलिष्ट र श्रेणीमापन
- १२.५. निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणाली : विद्यमान अभ्यास, समस्या र समाधानका उपायहरू
- १२.६. मूल्याङ्कन प्रक्रियामा विशिष्टीकरण तालिकाको प्रयोग
- १२.७. मूल्याङ्कनसाधनको रूपमा रुब्रिक्स (rubrics) : निर्माण र प्रयोग
- १२.८. अक्षराङ्कन (letter grading) प्रणाली : परिचय, महत्त्व, अभ्यास र भावी दिशा
- १२.९. नेपालमा विद्यार्थी मूल्याङ्कनमा देखिएका समस्या र समाधानका उपायहरू
- १२.१०. परीक्षणको विश्वसनीयता

१३. अनुसन्धान तथा विकास

- १३.१. अनुसन्धान : उद्देश्य, महत्त्व, प्रकार र प्रयोग
- १३.२. नेपालका प्रमुख शैक्षिक अनुसन्धानका नतिजाहरूको व्यावहारिक उपयोगको अवस्था
- १३.३. कार्यमूलक अनुसन्धान र अन्य अनुसन्धानबीच तुलनात्मक अध्ययन
- १३.४. कार्यमूलक अनुसन्धान : प्रक्रिया, प्रस्तावना, प्रतिवेदन र उपादेयता
- १३.५. घटना/मामला अध्ययन र कार्यमूलक अनुसन्धानबीच अन्तरसम्बन्ध
- १३.६. शिक्षण सिकाइमा सुधारका लागि कक्षाकोठा अनुसन्धानको योगदान